

**Надія
Яцик**

Реставратор
ІЗ «Глухів»

Старопечатная книга

История печатания книг кирилловским шрифтом насчитывает пять столетий. Только за начальный период с 1491 по 1800 гг. было выпущено в общей сложности около 4 тыс. изданий, приблизительный тираж которых составил более 6 млн. экземпляров. Вероятно, от всей этой массы книг до нашего времени сохранился лишь ничтожный процент.

На славянских землях книгопечатание появляется в XV веке, вскоре после его изобретения. В отличие от стран Западной Европы, где первые книги печатаются преимущественно на латинском языке, доступном лишь узкому кругу учёных, у славян получают распространение книги кирилловской печати на языке, понятном народу.

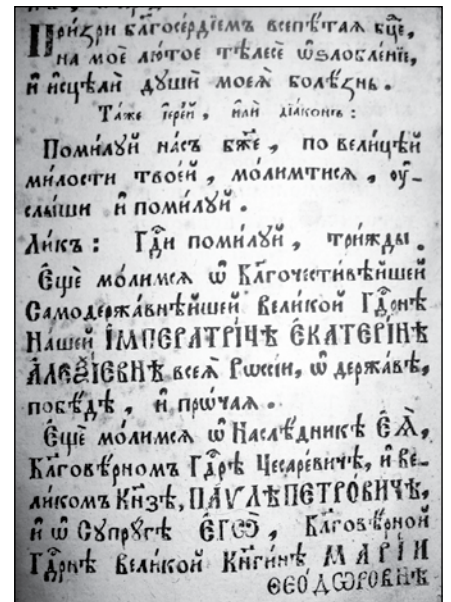
С введением печати книга стала более доступной и потому изготовление дорогостоящих

рукописных книг значительно сократилось. Однако рукописная книга не была вытеснена полностью, а продолжала играть важную роль в последующие столетия и в развитии духовной жизни общества, и в становлении самого книгопечатания.

Для изучения распространения книги богатый и интересный материал дают записи, позволяющие проследить судьбу книги, определить те социальные группы, в которых бытовала кириллическая книга. Большинство записей носит характер вкладных или владельческих. В них фиксируются политические события, обстоятельства борьбы с расколом, содержатся рассказы о чудесах, сведения бытового и автобиографического характера и отношения читателя к прочитанному.

В сентябре 2010 г. Национальному заповеднику «Глухов» Сергеем Мищенко были подарены книги, изданные в XVIII – начале XX ст.: «Букварь» (1858 г.), два «Молитвослова» и «Часослов». О последней хотелось сказать подробнее.

Эта старопечатная книга богослужебного содержания издана в конце XVIII в., о чём говорит владельческая запись на первых страницах: «Сей Часослов А числа Книга Іерея Кочаровского Іоанна Середы куплена 1783

Страница «Часослова»

года». Такие записи было принято делать при покупке или дарении, обстоятельстве, условии и т. д.

Обложка и переплёт не сохранились. Учитывая древнюю традицию «одевать» старопечатную книгу в богатый оклад, можно сделать предположение, что он был снят.

На страницах «Часослова» упоминаются имена Марии Фёдоровны, Александра Павловича, Константина Павловича и императрицы Екатерины Алексеевны, чьи года правления (1762-1796) дают ещё одно подтверждение относительно периода издания книги.

Книги кирилловской печати – драгоценная часть духовной и материальной культуры нашего прошлого, собирая и изучая которые мы обогащаем наше историческое знание.

«Часослов», подаренный ІЗ «Глухов»

Любов
КОЛЕСНИКОВАКандидат
філософських наук

Глухів культурний: можливість і дійсність

Категорії «можливість» і «дійсність» ще за часів античності привертати до себе пильну увагу через химерність поєднання – взаємовиключення. Дійсність, що маніфестується як реалізована можливість, містить у собі певний набір тенденцій розвитку – можливостей, із яких реалізується, ставши дійсністю, лише одна і не завжди найкраща.

В одному з містечок Німеччини, де не було можливостей для розвитку туризму, оскільки сусідні міста і містечка були привабливішими для туристів через наявність у них визначних історичних пам'яток, мешканці знайшли оригінальне вирішення проблеми: завели собак породи «такса». І як «містечко тисячі такс» воно відразу ж привернуло до себе увагу. Коли говорити про можливості Глухова як історико-культурного центру, то маємо визнати їх доволі потужними і реальними.

Глухів тривалий час вирізнявся «лиця необщим вираженєм»: мало не на кожній вулиці милували око наївно-вибагливі споруди з оригінальними фасадами чи окремими елементами: карнизами, віконницями, балконами, дверима подекуди збережених (бо ж більшість – замуrowані) парадних входів, колонами чи напівколонами, пілястрами тощо. Навіть меморіальний комплекс загиблим воїнам не був стандартним і запам'ятовувався. Не лише глухівчани, а й гості міста могли в загальних рисах описати його.

Маленький Глухів подарував світові когорту визначних діячів науки і мистецтва, які вирости на цій землі. Перелік імен видатних людей, які у різний час працювали тут чи відвідували Глухів, ходили його вулицями, міг би скласти честь і великому місту. Глухівська земля неодноразово ставала центром визначних подій вітчизняної історії.

Важлива складова розвитку туризму – сувенірна продукція. Тут (можна зробити припущення) не повинно бути проблем: виставки виробів майстрів і майстринь засвідчують, що Глухівщина має достатню кількість талановитих і

працьовитих людей, витвори яких можуть задовольнити попит туристів із вибагливими смаками. Залучення консультантів, проведення майстер-класів тощо може сприяти ще більшому підвищенню художньої якості тих виробів. Існує й непогане місце для облаштування центру, де б займалися цими питаннями – кордегардії Київської брами.

Ще один важливий момент: статус історико-культурного центру передбачає не лише мистецьку програму належної якості, а бажано – з «родзинкою». Якими є можливості Глухова? Їх можна визнати цілком задовільними. Глухів має гарних виконавців у різних жанрах. Та й знамениті земляки люблять рідне місто, пам'ятають про нього і згадують у своїх інтерв'ю, тому є надія, що докладуть зусиль для його популяризації.

Місто з таким потенціалом дає підстави передбачати, що воно має посідати вагоме місце у туристичних маршрутах і приваблювати численних відвідувачів. Передумовою розвитку «зеленого» туризму є рекреаційний потенціал: мальовничі ландшафти, ліси, водойми і водні артерії. «Зелений» туризм є можливістю працевлаштування і відносно стабільних прибутків для мешканців сіл та окраїн міста за умов створення належної інфраструктури, ментальної перебування, інформаційного забезпечення.

Можливість і дійсність перебувають у складному зв'язку. «Жодного чуда не станеться, жодних миттєвих змін не відбудеться. Точка, до якої ти прийдеш, ...залежить від точки, з якої ти вийшов». Це – коли вийдеш. Можливості Глухова значною мірою так і залишаються можливостями.

Місто поступово втрачає свої архітектурні надбання. Екстер'єр будинку № 37 по вул. Києво-Московській знищили, заховавши його під безликим пластиком. Зникли майстерно вирізьблені двері парадного входу, як і сам вхід, у будинку № 16 по тій же вулиці. Реставрація колишнього будинку П.Лютого на розі вулиць Києво-Московської та Терещенків не відтворила цю перлину Глухова, архітектурний декор якої майже

втрачений. І цей сумний перелік не є вичерпним. До руйнувань 30-х-60-х років ХХ ст. щороку додаються нові. Збереження у належному стані старовинних будинків потребує капіталовкладень. Проте це – єдиний шанс міста не втратити привабливості для потенційних гостей.

Людина, яка вперше потрапила до Глухова, може старанно пройти його вулицями та скверами і не натрапити на жодну крамничку, де можна було б придбати сувеніри, щоб мати уявлення про велич цього міста, та й, врешті, просто зберегти у пам'яті на роки. Значна частина глухівчан середнього і молодого віку, – себто ті, хто має як мінімум середню освіту, – майже нічого не знають про місто, де вирости і живуть. Запитаймо їх про Глухівські статті, П.Полуботка, запропонуємо закінчити такі речення: Д.Туптало – це... С.Діволич – це... М.Ханенко – це... М.Мурашко – це... М.Василенко – це... Г.Нарбут – це... Ф.Ернст – це... Люди, що причетні до їхньої слави і величі як сучасники чи як нащадки, виявляться безпорадними, хоча в цьому буде не лише їхня провина. На деяких пам'ятках архітектури не побачиш меморіальних (від лат. *memoralis* – пам'ятний) дошок, які б уберігали душі від безпам'ятства. У міському центрі дозвілля (колишній кінотеатр ім. О.Довженка) відсутні фотографії глухівчанки А.Роговцевої – однієї з найкращих театральних та кіноактрис 60-х-поч. 90-х рр. Надумку мистецтвознавців і театральних критиків, О.Богданович є одним із провідних сучасних театральних акторів. Він має численні зустрічі з глядачем в усіх куточках України. В рідному Глухові уродженець с.Берези згоден виступити навіть без гонорару, та чомусь запрошень до актора не надходило.

Глухів зберігає свій потенціал. Він не втратив можливості стати визначним туристичним центром. Водночас зміна онтологічного статусу можливості як потенційного буття на буття реальне потребує і ще тривалий час потребуватиме цілеспрямованих зусиль значної кількості людей.

**Протоісрей
Владислав ЮЩЕНКО**

Кандидат богослов'я,
настоятель Михайлівського
храму с.Перемога

Святі люди глухівської землі

Після буревіїв та неспокою сімдесятирічного правління комуністичної влади ми нарешті маємо можливість неупереджено подивитись на свою історію. Тим більше це стосується церковного життя, яке існувало в ті часи фактично за межами закону. Християни можуть дізнатись про героїв духу, що мужньо несли хрест переслідувань та знущань, катування та смерті, а глухівська земля багата на добрі плоди віри. Були у нас мужні люди, які сповідували Христа, не дивлячись на обставини та можливі наслідки, показуючи цим, що вони мають більше надбання, ніж може надати їм увесь світ, дорожче за матеріальний достаток, здоров'я та навіть саме життя.

Пам'ять про отця Кіпріана зберігається у селі Перемога і в наш час, при цьому навряд чи живі очевидці життя і діяльності священика, перерваної у 1927 році. Він залишився у спогадах односельців добрим пастирем стада Христового. Запам'ятались і його доньки-красуні. Він мав можливість уберегтись від переслідувань влади, відмовившись від віри, але не пішов на змову із своєю совістю.

Пам'ятають переможці і тих, хто співав по нотах на кліросі сільського Михайлівського храму. На жаль, на кінець XX ст. нікого з них у живих вже не було. Наші дослідження довели, що становлення духовного співу у Перемозькій парафії є заслугою отця Кіпріана.

Авторів статті вдалося знайти фотографію священика. І хоча вона не має підписів, свідчення жителів села одностайні – на ній зображений отець Кіпріан. Спогади про нього, що наразі перейшли у область міфів та легенд, маючи підґрунтя тільки в усній традиції, спонукали звернутися до писемних джерел.

Найбільш повний опис біографічних даних про життя та діяльність отця Кіпріана Соловйова нам надає видана у 1996 році у Москві книга «Хрест на Червоному обриві», що побачила світ у видавництві імені Святителя Ігнатія Ставропольського

Отець Кіпріан Соловйов

у серії «Новомученики та сповідники російські». На жаль, видання не зазначає ім'я автора або, можливо, авторського колективу, але викладені у ньому факти можуть свідчити про глибоке та копітке дослідження. На користь цього говорять використані тут спогади близьких родичів отця Кіпріана та документи його карної справи. Ознайомившись з книгою, подаємо скорочену, з деякими доповненнями, інформацію про священика.

Кіпріан Лукич Соловйов народився 1879 року у селі Бондарі, Остерського повіту, Чернігівської губернії. Закінчив Київську академію та викладав у Чернігівській семінарії (у карній справі зазначено, що отець Кіпріан мав тільки початкову освіту). Сам факт викладацької діяльності у семінарії може свідчити про високий рівень освіти викладача, тому він ніяк не міг бути «початковим».

Ставши священиком перед жовтневим переворотом, отець Кіпріан у 1917 році отримав призначення на службу до Перемозької парафії. На пастирській

ниві йому вдалося реалізувати свої багаті таланти. Маючи хист до музики, він грав на скрипці, гарно співав, організував молодіжний хор. Все це сприяло зміцненню його авторитету серед селян. Але така діяльність не сподобалась владі, і в 1927 році священик був засуджений до трьох років заслання до Казахстану. Трирічний термін розтягнувся на дев'ятирічний – до 1936 року.

Після заслання отець Кіпріан деякий час служив у Ташкенті разом із єпископом Лукою (Войно-Ясенецьким). У цьому ж 1936 р. він переїхав до Алма-Ати та продовжив пастирське служіння у міському Введенському храмі.

В ніч з 18 на 19 серпня 1937 року, напередодні свята Преображення Господнього, він був заарештований разом з іншими священнослужителями. Рішенням трійки УНКВС по Алма-Атинській області від 17 жовтня 1937 року отець Кіпріан був засуджений до вищої міри покарання – розстрілу. Серед звинувачень сповідника віри було те, що він «ярий монархіст, який проводить тайні богослужіння, хрестить дітей та навіть дорослих». Його засудили за ст. 58-8 «Здійснення терористичного акту» та за ст. 58-10 «Проведення контрреволюційної агітації та пропаганди» Карного кодексу СРСР. Вирок був виконаний 10 листопада 1937 р.

Згідно Указу Президії Верховної Ради СРСР від 16 січня 1989 р. Прокуратурою Казахської ССР 28 грудня 1990 року священика реабілітували. Архівна кримінальна справа протоієрея Кіпріана Соловйова зберігається в Комітеті національної безпеки Республіки Казахстан.

Наразі з благословення владики Луки силами Конотопсько-Глухівської єпархії УПЦ проводиться вивчення життя та мученицького подвигу отця Кіпріана. Подальші дослідження дадуть нам більш об'єктивний погляд на тогочасну дійсність, відчистять від пилу ще одну сторінку історії, а можливо послужать основою для прославлення ще одного святого у сонмі новомучеників.

**Юрій
КОВАЛЕНКО****Завідувач
науково-дослідного
відділу НЗ «Глухів»**

Облога Глухова 1664 року

Облога Глухова – одна з бойових подій російсько-польської війни 1654-1667 років, яка стала вирішальною у поході польської армії на чолі з королем Яном II Казимиром.

У листопаді 1663 року польське військо загальною чисельністю близько 130 тис. чоловік вторглося на територію Лівобережної України. Союзниками короля у цьому поході був правобережний гетьман Павло Тетеря зі своїми козаками та загони кримських татар.

Наприкінці грудня 1663 р. військо Яна II Казимира підійшло під стіни Глухова. Взявши перед цим безперешкодно Мену, Нові Млини, Сосницю, Борзну, Короп та Кролевець, поляки вирішили захопити й Глухів, хоча він, фактично, не мав для них особливого значення як важливий стратегічний об'єкт. У Глухові знаходився місцевий гарнізон на чолі з генеральним суддею Павлом Животовським, загін козаків київського полковника Василя

Польський гусар

кримського хана Мехмед-Гірея.

Оточивши місто, поляки спочатку запропонували здатися оборонцям Глухова без бою, та отримавши відмову, піддали його шквальному артилерійському обстрілу. Піші дні облоги для польського війська проходили як весела прогулянка. Вище офіцерство на чолі з королем влаштувало звані обіди та вечері, які інколи продовжувались до ранку. Під час цих гулянок офіцери, буди напідпитку, гарцювали перед укріпленнями обложеної фортеці, демонструючи свою сміливість. На їх щастя жоден не постраждав від куль глухівчан, які не оминали можливості поцілити знахабнелих шляхтичів. Один із польських офіцерів, французький посланець герцог Антуан де Грамон граф де Гіш, залишив докладний опис облоги Глухова, у якому, зокрема, є згадки про подібні казуси.

Після двотижневої облоги король на військовій раді ухвалює рішення штурмом взяти місто. Насвітанку, після підриву потужної міни (пороховий заряд, закладений у підкоп під земляні укріплення), у пролом, що утворився внаслідок вибуху, кинулись піхотинці та велика кількість спішеної кавалерії. Одним із перших, хто повів війська в атаку, був коронний великий хорунжий Ян Собеський (пізніше став королем Речі Посполитої). Польський король

Ян II Казимир, як головнокомандувач, також знаходився на полі бою. Разом із генералом Чарнецьким вони весь час очолювали польську кавалерію.

Незважаючи на зруйновані укріплення та шалений натиск польських жовнірів, захисникам Глухова вдалось відбити всі атаки. Під час першого штурму загинуло більше 4 тис. польських солдатів та понад 200 офіцерів. Польський король не міг змиритися з першою невдачею і через вісім днів знову кинув війська на приступ. На його думку, перший штурм був невдалим із-за самовпевненості та слабкої підготовки – вибух міни, від якого повинен був виникнути прохід у земляних укріпленнях, не мав достатньої потужності. В результаті прохід виявився замалим, а тому і пропускна спроможність його не була належною. Врахувавши цю та інші помилки, поляки під час другого штурму підірвали одразу дві міни, набагато потужніші за першу. Уздовж оборонного рову, впритул до фортеці, були установлені дві артилерійські батареї. Одна нараховувала

Польський король Ян II Казимир

Дворецького та російські війська московського стольника, полковника Авраама Лопухіна. На польському боці воювало 92 тис. чоловік: 20 тис. польської кавалерії, 12 тис. рейтарів загону королівської гвардії, 20 тис. козаків, 4 тис. німецьких драгунів, 14 тис. польської та німецької піхоти, 2 тис. гусар та 20 тис. татарського війська під командуванням двох синів

Герцог Антуан де Грамон граф де Гіш

дванадцять, друга – шість гармат. Як і першого разу, штурм розпочався одразу після підриву мін на світанку. О шостій годині ранку піхота при підтримці майже всієї кавалерії кинулась у проломи, які утворились внаслідок вибуху. Увірвавшись до фортеці, поляки відрубали голови всім захисникам, котрі обороняли місця

Коронний хорунжий Ян Собеський

проломів, й пробившись до найвищої точки фортеці, встановили свої знамена. Нападники були впевнені, що Глухівська фортеця вже от-от впаде, але свіжі сили московських стрільців на чолі з полковником Дворецьким не тільки вибили поляків із фортеці, а й знищили їх велику кількість, незважаючи на шквальний вогонь вісімнадцяти польських гармат, що прикривали наступ. Утративши майже таку саму кількість воїнів, як і під час першого штурму, польський король вимушений був зняти облогу й поспішно відступити, оскільки бойовий дух війська був підірваний, та ще й у стані поляків збільшилася смертність від голоду та хвороб. Головною ж причиною поспішного відходу були невтішні вісті від татар, котрі повернулись із чергових грабунків. Вони повідомили про те, що з кількох боків до Глухова підтягуються війська гетьмана Івана Брюховецького, російського боярина князя Григорія Ромодановського, російського князя Федора Куракіна. Знявши п'ятитижневу облогу, польське військо вирушило до Новгород-Сіверського.

У битві під Глуховом брав участь і відомий військовий діяч, соратник Богдана Хмельницького, козацький полковник Іван Богун. Більшість свого життя він провів у походах і військових баталіях, направлених проти польської шляхти. Тому видається парадоксальним той факт, що Богун під час облоги Глухова виявився у таборі польського короля. У 1662 р. він був заарештований поляками і майже рік провів в ув'язненні. Звільнено його було на прохання правобережного гетьмана П. Тетері за умови, що

козацький полковник візьме участь у московському поході Яна Казимира. Оскільки І. Богун мав величезний авторитет серед козацького війська, полякам удалось без бою взяти деякі міста Лівобережної України (саме за допомогою тих козацьких загонів, якими командував І. Богун). Але саме ці міста не були сплюндровані й пограбовані, на відміну від тих, які були захоплені польськими та німецькими солдатами. Знаходячись у таборі під Глуховом, Богун підтримував таємні зв'язки з глухівчанами. Як члену військової ради польського війська, йому були відомі всі задумки поляків, тому він заздалегідь попереджав захисників міста про бойові операції супротивника та час їх проведення. Один із учасників походу поляк Єрлич із ненавистю писав про Богуну, що той передавав осадженим свідчення про місце та час штурму, порох та провіант, показував їм місця, вигідні для вилазок. Вступивши в таємну змову з Брюховецьким та Ромодановським, Богун після підходу російсько-козацьких військ хотів ударити по полякам з тилу. Король через вірних йому козацьких офіцерів довідався про зраду Богуну й наказав його заарештувати. На військовій раді козацький полковник був засуджений до страти. Точних даних, як саме він загинув, немає, тому не встановлено і точного місця його поховання. Більшість дослідників вважає, що Богуну могли вбити під час арешту, коли він намагався чинити опір...

Підійшовши до Новгород-Сіверського, польське військо перейшло Десну і закріпилось на правому високому березі. У боях із козацькими військами певний час

Восвода Стефан Чарнецький

Полковник Іван Богун

поляки мали успіх. У одному з таких боїв вони знищили до 7 тис. козаків, а взявши в полон козацького ватажка (прізвище не згадується), посадили його на кіл.

Два тижні польське військо відпочивало, й татари, яким не подобалась подібна бездіяльність, на кілька днів покинули табір, щоб захопити «ясир» (взяти в полон невільників для продажу на ринках Криму). Повернувшись через вісім днів з «товаром», сини Мехмед-Гірея повідомили короля, що їх контракт на цьому закінчується, тому вони залишають королівське військо й прямують на південь до Криму. Після від'їзду татар польське військо зменшилось майже на 20 тис. чоловік. Тим часом із захоплених міст, де лишались невеликі польські гарнізони, стали надходити невтішні вісті – всі вони були знищені повсталими козаками. Таким чином, польське військо утратило продовольчі бази, які були на шляху їх відступу. Розділившись на дві половини, одну з яких очолив сам король, а другу генерал Чарнецький, поляки почали поспішний відступ. Весняна повінь, голод і часті сутички з повсталими козаками та селянами повністю знекровили польське військо, яке, втративши три чверті особового складу та (як мінімум) 40 тис. коней, повернулося до Варшави. Сучасники справедливо назвали московський похід Яна Казимира однією з найбільших національних трагедій Польщі, і, фактично, почалася вона під стінами Глухівської фортеці.

**Игорь
СБИТНЫЙ**
Краевед
г. Глухов

Улицы родного города ГЛУХОВА

Вознесенская улица

Переименованная в советское время в Интернациональную, улица брала своё начало с большого фруктового (Хоменковского) сада. Сейчас на его месте расположены санстанция, медучилище со студенческим общежитием, прочие постройки. Одним из первых по нумерации был дом уважаемого в Глухове врача-венеролога Шигорина. Далее шла «перша сразкова школа» (бывшая женская гимназия), построенная на средства Николая Терещенко. Напротив школы стояли постройки бывшего воинского присутствия. До войны здесь располагался военкомат, уничтоженный бомбёжками в 1943 г. На пересечении с Киево-Московской улицей в доме бывшего городского головы Н. Амосова до самой войны располагалась водолечебница. Руководил ею врач Тамуриди, грек по национальности. После войны учреждения, находившиеся в этом здании, менялись как в калейдоскопе: госпиталь, туберкулёзный диспансер, станция юных техников.

просуществовал в этом здании два года, но вскоре выяснилось, что помещение сырое и непригодное для хранения экспонатов. Музей перевезли в другой дом на Спасскую улицу, где он и находился до своей т. н. «ликвидации».

Дома № 29, 56, 58 до национализации принадлежали семьям Хабенко, которые имели в Глухове мясные лавки. В доме № 29 долгое время находилась контора лесхоза, а в доме № 58 – контора леспромхоза (сейчас – контора РЭС). И если лесхоз выращивал лес и ухаживал за ним, то леспромхоз занимался вырубкой и реализацией древесины.

Двигаясь в сторону Вознесенского кладбища, доходишь до места, где к улице с обеих сторон примыкают переулки. Первый, Алексеевский, имеет несколько домов и заканчивается тупиком. Здесь в национализированном большом одноэтажном здании до войны находилась райколхозшкола, которая готовила агрономов, полеводов, бригадиров и звеньевых для колхозов

ской Вознесенской церковью, от которой и получила своё название.

Улица Каплунова

До своего переименования в 2009 г. известна глуховчанам как улица Парижской Коммуны. Первое название (Дергуновская) получила от фамилии Дергун, чьё домовладение находилось на этой улице. Позже он проживал по ул. Большая, которая шла от Московских ворот в направлении с. Сварково.

Улица в перпендикулярном положении примыкает к Вознесенской и в этом месте берёт своё начало. Дома № 2 и № 3 принадлежали семьям Хабенко, дом № 7 – Онацкому, посадившему фруктовый сад из редких и очень вкусных сортов яблок, груш, косточковых. Впоследствии эту усадьбу купила семья Зайковских. От неё отделили земельный участок для строительства дома № 5. Местные мальчишки всеми способами старались забраться в заповедный сад. И если старая хозяйка Татьяна Тихоновна могла погонять их крапивой, то Василий Филиппович, застав кого-то на яблоне, не делал большого шума и спокойно смотрел на эти проделки. Дом перешёл по наследству семье Козуб, позже – Савицких.

Напротив в доме № 6 жила семья Лисюков. В то время все глуховские футбольные болельщики ходили смотреть на игру вратаря местной команды «Спартак» Михаила Лисюка.

Дом № 10 принадлежал художнику Василию Андреевичу Мохову, который преподавал рисование в учительском институте. Пожалуй, ни у кого на всей улице не было столько разнообразных цветов, как в его усадьбе. Рядом стоял маленький старый домик парикмахеров Негинских.

За домом № 9 провизора Карабуты шёл тупичёк, в котором стояли дома столяра Репетуна, Гендлиных, Куницыных. От фамилии последнего тупичек и получил своё название. Куницын занимался разведением спортивных (никлаевские, турманы) и декоративных голубей. В то время это было увлечением многих глуховчан.

В угловом доме, стоявшем на пересечении с ул. Институтской, размещалось студенческое общежитие. Позже в нём была устроена строительная контора, теперь – молитвенный дом. На пересечении с ул. Шевченко на территории бывшего магазина «Мебель»

Продолжение на стр. 7

Глуховский стадион. Первмай 1951 г. Фото автора

Сразу за мостиком, на перекрёстке с ул. Партизан Глуховщины (Ветеринарной), на месте теперешнего дома № 25 находилось большое кирпичное здание механической мельницы и крупорушки Каплунова. В доме № 27 жил сам Каплунов. Там же была и контора. Во дворе стояла кузница. Мельница прекратила свою работу в начале 30-х годов XX ст.

Напротив мельницы в одноэтажном здании располагалось студенческое общежитие. Сюда в 1938 г. из Анастасиевской церкви перевезли фонды краеведческого музея. Он

Глуховского района. После войны в этом здании находился кондитерский цех райпищекомбината. В Охременском переулке (сейчас Цыганка) находилась артель «Червоний гужевик», осуществлявшая пассажирские и гужевые перевозки легковыми и ломовыми извозчиками.

На месте домовладения № 70 до войны находилась кондитерская фабрика пищекомбината, изготовлявшая конфеты в большом ассортименте. Она сгорела в 1941 г.

Заканчивается улица кладбищен-

Продолжение. Начало на стр. 6

и району находилось здание детского сада № 3 и рос хороший сад, доходивший до пер. Шевченко.

Здесь современная ул. Каплунова заканчивается, а раньше она шла через стадион (до 1936 г. – городской сад) мимо дома, известного новому поколению под названием «художественные мастерские». Его главный южный фасад, обращенный к стадиону, оформлял портик с четырьмя колоннами. Дом был построен в 1862 г. Изначально в нём находился штаб гусарского полка, позже – штаб 19 Костромско-

го пехотного полка, а в старом корпусе агротехнического колледжа располагались полковые казармы.

Улица заканчивалась приблизительно в двухстах метрах от р. Эсмань у т. н. «Поповки», где раньше находилась мужская купальня. Среди ребят ходили разговоры, что кто-то видел здесь под водой большой каменный крест.

В довоенное время на улице была только одна водозаборная колонка, стоявшая на перекрёстке с ул. Терещенко. Воду брали из колонки по ул. Вознесенской, на Институтской,

из колодца, находившегося на стыке с пер. Толстого. В конце 30-х рядом была пробита артезианская скважина.

В весеннее половодье бывшая Дергуновская (точнее её часть между Вознесенской до Институтской) превращалась в бурную реку, перейти которую не было никакой возможности.

Улица Каплунова ещё примечательна тем, что по ней была проведена первая в Глуховском районе высоковольтная линия электропередач от электростанции техникума через Трофименков сад и ул. Гоголя до учхоза «Ивановка».

Андрій
Грищенко

Історик

СЛОУТ - ЦЕ «СЛАВНА», «ЗНАМЕННА», «ВІДОМА» МІСЦИНА

Назви міст і сіл України вражають своєю різноманітністю. Їх вивчення дає дослідникам цікавий матеріал щодо походження того чи іншого населеного пункту. Саме перші поселенці обирають назву, яку сотнями років будуть вживати десятки тисяч людей.

Існує кілька гіпотез щодо етимології топоніма «Слоут». Довгий час назву села пов'язували з рибальством у місцевих озерах, до яких із навколишніх сіл приходили рибалки на «слов» риби. Слоутчанка Єфросинія Загородня говорить, що у її родині з діда-прадіда передавалась розповідь про те, що виникненню села сприяла лісиста місцевість, де прийдешній люд «словлював» (не вбивав, а ловив) звірів і птахів. Таких людей мисливці називали «половцями». З часом ці загальні назви стали власними. Дотепер деякі мешканці села мають прізвище Половці, а «словля» трансформувалась у Слоут.

Краєзнавець з м. Шостка Яків Лисенко вважає, що в перекладі з татарської «сло» – село, «ут» – виток річки, тобто слово «слоут» означає «село біля витoku річки». Дійсно, під Слоутом брала початок річка Османь.

Відомий український учений, професор Київського національного університету ім. Т. Шевченка Костянтин Тищенко, який народився у Глухові, стверджує, що назва села походить із литовської і означає «сочитись» чи «сочаться», адже саме такими є річки в нашому рівнинному Лівобережжі.

Вибір місця нового поселення враховував багато факторів і з часом став справжньою наукою. Українець на московській службі Онисим Радишевський ще в 1621 році в «Уставе ратных и пушечных дел...» виробив

певні правила, у яких рекомендувалось перед заснуванням поселення «добре роздивитись, чи є поблизу вода, яку не можна було б «відняти» (спустити чи перехопити за допомогою підкопів); вибирати місцевості, де доквуж поселення будуть річки й болота, щоб менше зводити штучних укріплень; обстежити навколишню місцевість, аби поблизу не було гір і пагорбів...».

Не виключено, що етимологія назви «Слоут» може бути пов'язана зі словами *словутый, словуций (слыть)*. У словнику Володимира Даля (1801-1872), виданому в 1863-1866 рр., вона пояснюється як *славний, знаменний, відомий*. Більш того, тут же зазначається про існування ще більш відповідного слова *слоутникъ (словутникъ)*, що є однокореневим до назви села. Означає воно практично те ж саме – *прославлена, відома людина*. Дослідник у цьому ряді згадує православне свято Слоуща неділя, що встановлене на честь освячення храму в Єрусалимі 26 вересня (13 вересня за старим стилем). Майже одночасно, 21 вересня, у селі відзначається Різдво Пресвятої Богородиці – храмове свято Слоута.

У етимологічному словнику наводиться слово «Слаутич» (епітет Дніпра), що походить від давньоруського *словжть*, яке перш за все означає *повноводний*, а вже потім *знаменитий, шановний*. Подібні слова з тим же самим значенням ми находимо і в інших слов'янських мовах: білоруський – *словутны*, в чеській та словацькій – *slovutny*, в польській – *slawetny*, що близьке до *slawa*.

Наш земляк, відомий батуринський історик Володимир Задко, також відносить назву «Слоут» до того ж давньоруського «Славути», що пояснюється як *гарна*,

мальовнича місцевість.

Професор Костянтин Тищенко називає поширення повних фонемно-морфологічних аналогій окремих топонімів (їхнє «тиражування», як у нашому випадку Славути – Слоуту – Слоут) наслідком переселень на нові терени частини людності зі старого населеного пункту (у нашому випадку з Хмельниччини на сучасну Сумщину) загальновідомою рисою давньої слов'янської топонімії, що ще раз підтверджує все сказане вище.

Не виключено, що першими слоутчанами могли бути вихідці з Правобережної України. І під час Визвольної війни, і після неї вони масово продовжували переселятися на наші території. Як правило, вони переносили з собою на нове місце і назву свого колишнього населеного пункту. Так у Волинському воєводстві станом на 1629 р. зустрічаються населені пункти з назвами Дунаївці, Береза, а у 1634 році згадується село (містечко) Славути (сучасна Хмельницька область).

Близько 1634 року в результаті об'єднання двох сіл Деражні та Волі виникло нове поселення, яке спочатку називалось Славутиною, а згодом – Славутою. Костянтин Тищенко висуває гіпотезу, що якраз топонім Славути є якраз пізнішою місцевою «переробкою» гунсько-аварського ойконіму *Слоут*. Виходить, що саме жителі нашого Слоута, що виник за часів Аварського каганату в VI-VIII ст. н. е., дали назву села на території сучасної Хмельницької області. Більш того, діалекти слоутчан мають особливі ознаки, притаманні говорам сучасної Хмельниччини, що говорить про мовні зв'язки з Правобережною Україною.

ГЛУХІВСЬКИЙ ПЕРЕЦЬ

Сторінками минулого

Стихийний спорт

Старожили розповідають: торік до греблі, яка з'єднає Веригіне з Усівкою, прийшов ящур. Разом з ним прибули глухівські ветлікарі. Побачивши його, вони гукнули: «Не пускати! Перегородити шлях!».

– Перегородити? – перепитали дбайливі представники з міськради і правління колгоспу ім. Леніна.

– Ні, це не по-хазяйськи. Міст треба розкидати, тоді ящур не перелізе! І розкидали.

Потім виявилось, що то був не ящур. Тим часом кожен пішохід, проспівавши «Чому я не сокіл, чому не літа-а-ю?», лягає животом на дручечок і по-пластунськи форсує прірву. Шлях до третьої бригади лежить через... село Березу.

А ось, коли появляться весняні води і скресне лід, спорт по форсуванню цієї греблі набере ще більш захоплюючого змісту і форми. Кажуть, що першими такими спортсменами будуть тт. Ковальов, Литвин і Сакал, а тому вони вже розучують слова: «Нам нет преград ни в море, ни на суше, нам не страшны ни льды, ни облака».

М. Вшестенко

Отак-то ремонтують!

Хоч це з ремконторою трапляється не часто, але все ж узиялась вона за ремонт нашого сараю, що при будинку № 24 по вул. Паризької Комуні. Перетрусили його теслярі так, що став сарай на цілих три метри коротшим. Як же бути, щоб зберегти його попередню кубатуру? Вирішили гнати стіни вверх – не вийшло. Тоді розтягли споруду вишир і поділили її на чотири вузькі келії.

Тепер, значить, міркуємо собі: якщо пороса розмістити біля дверей, то як же

добратись вглиб до торфу? Або навпаки.

Але самою трагічною деталлю нового сараю є його черепичний дах, який терпіть не може дощу, туману і інших метеорологічних ексцесів. От якби йому кімнатну температуру і сухе повітря, як у Кара-Кумах, тоді інша річ!

Тому недаром обачливий техник т. Коваль залишив нам по кілька черепичин, які ми щоранку кладемо на місце тих, що розкисли. Але запаси вичерпуються!...Отже, чим будемо латати дах взимку, невідомо.

Між іншим, до ремонтної епопеї у нас були і ворота. Але автомашина цієї контори розгрощила їх так, що від них залишились одні завіси. От і виходить: рятуйте, бо ремонтують!

К. Юхименко

Дядю Перець! (Лист немовляти)

«Цепишетебінезавідуючий аптекою і не дядя від торгівлі, а я – Петрик (по метриці Петро). Як не як, а вже прожив я на світі місяців, мабуть, з шість. Хочу поговорити про вічність.

Хай тебе не здивує, що вже і я переконався в тому, що вічного немає нічого. Взяти, приміром, моюперсональну резинову соску-«пустушку». Так знаєш, навіть вона – і то не витримала! Розжував я її впень, хоч досі не маю жодного зуба.

Попощукали ми з мамою її в усіх магазинах, аптеках, кіосках і палатках – не знайшли. Немає, та й годі, хоч на стіну лізь. А нашому брату, сам знаєш, як скрутно без «пустушки». Не смоктати ж мені цигарки «Казбек» чи кусок ковбаси виробу глухівського «Птахокомбінату»!

А попробуй придбати у Глухові кістяне кільце, щоб кусати його, коли саме прорізуються зуби. Та нізащо!

Мабуть у тих, хто повинен їх привезти для продажу, зубки уже прорізались давно. Правда? Ось тобі і вся розмова про вічність».

За неписьменного Л. Таращанський

Дядю Перче! (Другий лист немовляти)

«Пише тобі все той же Петрик. Спішу повідомити, що у мене вже прорізались два зуби – хоч молочні, зате справжні. Так що манну кашу, для початку, кусати є чим.

А тепер давай поговоримо вже не про соски, а про ліміти. Молочну кухню, що при дитячій консультації, знаєш? Там я одержував триста грамів молока і ще одне блюдо у пляшці. Все було гаразд, але днів п'ять тому мені сказали, що я свій раціон вичерпав повністю, тобто поїв усі ліміти. А дядя з міськторгу т. Романцов переказав, щоб маленькі споживачі самі писали в Суми «на предмет одержання нових лімітів».

Хочу внести поправку: ніяких лімітів, крім молока, я досі ще не споживав. Крім того, якщо писатимуть немовлята, то чим же тоді займатиметься по службі Романцов? І ще питання: де були і що робили дяді і тьоті, які, знаючи, що доживую свої ліміти, не подбали про завчасне одержання нових?

А все ж здається підозрілим, щоб новонароджена братія так потужно уплітала молоко. Схоже, що нам хтось не менш потужно допомагав... На щастя, у Глухові молоко є: корови доять без лімітів. Так що на кулінарному фронті все гаразд і в Суми писати не будемо. Хай пишуть товариші з міськторгу.

За неписьменного Г. Павлюк

Газета «За перемогу!», 1956 р.

*Подано мовою оригіналу.
Підготувала до друку Неля Пінчук*

Газета «Соборний майдан»

Засновник — Національний заповідник «Глухів»

Свідоцтво про реєстрацію № СМ 390 від 06.02.2004 р.

Адреса редакції: м.Глухів Сумської обл., вул.Шевченка, 30, тел. 2-35-57, e-mail: dikz@ukr.net

Номер підготовлено до друку у науково-дослідному відділі заповідника

Верстка Віктора ІСАЄВА

Газета надрукована у АТ «Шосткинська міська друкарня»

м.Шостка, вул. К.Маркса, 69

Підписано до друку 11.10.2010 р.

Тираж — 500 примірників. Замовлення № 2856

Редакція газети «Соборний майдан» запрошує до творчого співробітництва науковців, краєзнавців, любителів старовини

Редакційна колегія

Світлана ЖУКОВА

Юрій КОВАЛЕНКО

Ірина МОШИК

Олександр МІРОШНИЧЕНКО

Віктор ІСАЄВ

РОЗПОВСЮДЖУЄТЬСЯ БЕЗКОШТОВНО